

Грона Н. В.,
Прилуцький гуманітарно-педагогічний
коледж ім. І. Я. Франка

КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДО ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Перспективним у лінгводидактичній підготовці студентів вважаємо застосування контекстного навчання, яке ґрунтується на органічному синтезі репродуктивних й активних методів навчання. Рольова організація моделі майбутньої текстотворчої діяльності дітей молодшого шкільного віку – це відтворення соціальної моделі вчителя початкових класів у проблемних ситуаціях (ділові ігри, дискусії, педагогічні задачі, моделювання професійних ролей тощо).

Мета статті – виявити основні положення контекстного навчання як інноваційної педагогічної технології та особливості її застосування в підготовці майбутнього фахівця до формування текстотворчих умінь в учнів молодшого шкільного віку.

Засновники контекстного навчання А. Вербицький і О. Єрмакова вважають, що в контекстному навчанні система форм, методів і засобів, традиційних і нових, динамічно моделює загальнокультурний, духовний, інтелектуальний, предметно-практичний та соціальний зміст життя людини [3, с.14-15]. Системне застосування в закладах вищої освіти професійного контексту (за А. Вербицьким) забезпечує поетапне наближення майбутніх фахівців до соціально-педагогічних реалій початкової школи.

На основі аналізу спеціальної літератури ми визначаємо поняття «контекстне навчання» як форму активного навчання, призначену для застосування у закладах вищої освіти, орієнтовану на професійну підготовку студентів, яка реалізується за допомогою системного застосування професійного контексту, поступового насичення навчального процесу елементами професійної діяльності. Контекстне навчання пов'язують з компетентнісним підходом і вважають інноваційною технологією навчання (А. Вербицький).

Контекстний підхід обумовлює створення освітнього середовища навчання, яке забезпечує оптимальну підготовку до професійної діяльності. У цьому аспекті здійснено низку педагогічних досліджень щодо створення контекстного професійного середовища (О. Щербакова), освітнього середовища контекстного типу (Н. Дем'яненко; В. Калашников); рефлексивно-контекстного освітнього середовища (В. Желанова), професійно орієнтованого освітнього середовища (З. Курлянд).

Сутність контекстного навчання полягає в здійсненні навчального процесу в контексті майбутньої професійної діяльності шляхом вирішення конкретних професійних завдань. У контекстному навчанні основний акцент робиться на формуванні професійної мотивації розвитку особистості, зміст навчальної діяльності студента визначається логікою майбутньої професійної діяльності.

На сьогодні є актуальною підготовка майбутнього вчителя початкових класів до організації текстотворчої діяльності учнів, адже формування текстотворчих умінь є важливим процесом у навчанні молодших школярів, тому що текст є комунікативною одиницею навчання, а освітній процес відбувається в умовах безпосереднього мовленнєвого спілкування шляхом обміну текстами в усній або письмовій формі. Тобто текстотворчі вміння є складником комунікативних умінь. Окрім комунікативних умінь, робота з текстом сприяє формуванню логічних і лінгвістичних умінь, які характеризуються розвитком мислення й чуттям мови (наприклад, умінь: виділяти істотні й неістотні ознаки предмета; групувати ознаки, явища і факти; виділяти основну інформацію в змісті тексту; робити висновки зі спостережень; узагальнювати факти, бачити ключові слова тексту й т. ін.). Головне завдання текстотворчих умінь – навчити створювати власні висловлювання, тобто твори, а також уміти редагувати їх. Отже, текстотворчі вміння – способи виконання дій, які передбачають усвідомлення змісту й побудову тексту.

Базовими формами контекстного навчання у ході підготовки до формування текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку на заняттях з методики навчання української мови є: навчальна діяльність академічного типу (лекційні,

семінарські, практичні, лабораторні заняття, самостійна та індивідуальна робота); квазіпрофесійна діяльність (ділові ігри, ігрові форми занять); навчально-професійна діяльність (пошуково-дослідницька робота, практика). У якості перехідних від однієї базової форми до іншої виступають: лабораторно-практичні заняття; імітаційне моделювання; аналіз ситуацій професійної діяльності; розігрування ролей; спецкурси і спецсемінари.

Наприклад, створити квазіпортфоліо учня 4 класу «Життя української мови в тексті»; підготовка умовного «макета» підручника з розділу «Текст»; виконання та презентація постерів з актуальних проблеми текстотворчої діяльності молодших школярів (постер-плакат, на якому в образно-символьній формі, у вигляді колажу, у певній послідовності розкриваються основні аспекти розглянутої проблеми: Що вона собою являє? Де існує? Хто відповідає за її рішення? Чому її треба вирішувати? Якими способами?); складання карти розділу «Текст» (у ході виконання цього завдання йде перекодування, переклад навчальної інформації з вербальної в образно-символьну, розвивається творче мислення студентів у процесі називання дидактичних об'єктів («Арена заголовків», «Храм різних типів тексту», вулиця Текстотворча та ін.), одним із головних критеріїв оцінки такої роботи є найбільша кількість доречного вживання дидактичних понять і персоналій); розв'язання методичних задач та ін. У ході педагогічної практики пропонуємо студентами теми для пошуково-дослідницької роботи:

Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади до вивчення розділу «Текст».

ІКТ як ефективний засіб формування комунікативних умінь учнів молодшого шкільного віку.

Методична система створення текстів-міркувань молодшими школярами на основі функціонально-комунікативного підходу.

Формування в молодших школярів уміння вдосконалювати текст.

Формування у молодших школярів уміння переконувати й аргументувати.

Інтернет-спілкування як різновид епістолярного стилю.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що теоретичні засади контекстного навчання є формою реалізації динамічної моделі руху діяльності студентів: від власної навчальної діяльності (наприклад, у формі лекцій) через квазіпрофесійну (ігрові форми, спецкурси) і навчально-професійну (науково-дослідницька робота студентів: курсові та дипломні роботи, педагогічна практика тощо) до власне професійної діяльності. Застосування технології контекстного навчання в підготовці студентів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь є раціональною й перспективною, стимулює студентів до самовдосконалення, самоорганізації, лінгвокреативності, активізує творчий потенціал учасників навчального процесу, розвиває їхню самостійність, самооцінку; збагачує життєвий і педагогічний досвід та здатність до прийняття конкретних рішень, практично зміцнює зв'язок освітніх проблемних ситуацій із життєвими.

Література

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991. – 204 с.
2. Вербицкий А.А. Концепция знаково-контекстного обучения в вузе // Вопросы психологии. 1987. №5. - с. 31-39.
3. Вербицкий А. А. Школа контекстного обучения как модель реализации компетентностного подхода в общем образовании / А. А.Вербицкий, О. Б. Ермакова // Педагогика. – 2009. – №2. – С. 12 – 18.
4. Грона Н. В. Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь: монографія / Н. В. Грона. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. – 592 с.
5. Дем'яненко Н. М. Контекстно-професійна підготовка майбутнього викладача вищого навчального закладу / Н. М. Дем'яненко // Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції : [монографія (рукопис)] / [Б. А. Воронкова, М. А. Дебич, Н. М. Дем'яненко та ін.] ; за заг. ред. Г. В. Онкович. – К., 2014. – С. 88–119.